

приходських шкіл. Преосвященний Віталій закінчив свій земний шлях 14 травня 1885 р. Святителя поховали у Спаській церкві при архиєрейському будинку.

Відомий російський громадський діяч, згодом член Товариства духовної просвіти Ф. Тернер [8, с 77-100], який добре знав єпископа Віталія Гречулевича, ще коли він був архимандритом і працював у Комітеті духовної цензури, згадує про нього як про людину, яка мала живий інтерес до всяких питань релігії і життя.

Громадська діяльність Гречулевичів викликає захоплення і є прикладом для наслідування, навчає, як треба любити свій народ, свою Батьківщину. Принагідно, що ідеї Василя Яковича знайшли своїх прихильників у наш час, і все більше православних храмів нашої Батьківщини звертаються до своїх парафіян рідною українською мовою.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Сухомлинська О.В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / О.В. Сухомлинська. Київ: А.П.Н., 2003. 68 с.
2. Мицик Ю. А. Гречулевич Василь // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. К.: Наук. думка, 2004. Т. 2: Г-Д. С. 194.-518.
3. Лотоцький О. Сторінки минулого. Варшава: Друк. оо. Василян у Жовкві, 1934. Ч. 3.
4. Хомяков Олексій Степанович // Українська радянська енциклопедія: у 12 т. / гол. ред. М. П. Бажан; редкол.: О. К. Антонов та ін. К.: Головна редакція УРЕ, 1974–1985.
5. Білоусенко П. І. Німчук Василь Васильович // Енциклопедія історії України: у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. К.: Наук. думка, 2010. Т. 7: Мл-О. С. 419.
6. Гречулевич Василій Яковлевич Проповеди: на малороссийском языке. СПб., 1849. 222 с.
7. Гречулевич Василій Васильєвич // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 86 т. СПб., 1890-1907. Т. 30 С. 145
8. file:///C:/Users/ASUS/Desktop/reisuk_2011_5_7.pdf

Каросва Тетяна, Мідяна Ірина

ГЛАСНІ ВІННИЦЬКОЇ МІСЬКОЇ ДУМИ ЗА ГОРОДОВИМ ПОЛОЖЕННЯМ 1892 Р.

Реформа місцевого самоврядування, розпочата запровадженням земських органів влади (1864) була продовжена міськими нововведеннями з прийняттям Городового положення (1870). Цим нормативним актом російська влада намагалася модернізувати міське самоуправління на нових засадах. Утім наступним імператором Олександром III було прийнято нове Городове положення (1892) [1], яке традиційно істориками оцінюється як контрреформаційне, оскільки запроваджувалася низка додаткових обмежень та посилювався контроль за міською владою, а головне збільшився майновий ценз, відповідно значно зменшилася кількість виборців, що вплинуло на можливість контролювати виборчий процес. Разом з тим з організаційно-господарчого боку було запропоновано кілька змін (наприклад виборні посадовці управи

визнавалися такими, що перебувають на державній службі), які позитивно вплинули на функціонування міського господарства.

Розпорядчим органом влади у місті була міська дума, яку формували гласні. Їх за майновим цензом обирали кожні чотири роки в терміни, призначені міською управою й затверджені губернатором. Виборцями у значних повітових містах ставали: 1) особи та організації, які володіли в межах міста не менше одного року нерухомим майном вартістю від 1 000 руб.; 2) особи та організації, які утримували в тих же межах торговельно-промисловий заклад, що потребував свідоцтва 1-ї чи 2-ї гільдії [1].

Із зростанням Вінниці до міської думи, за Городовим положенням 1892 р., у різні каденції входило від 33 до 39 гласних, хоча відповідно до кількості населення мало бути 40. Майбутнього гласного або висували не менше 5 виборців за його згоди, або він сам себе висував. Голосування проходило таємно балотуванням шарів. Вибори вважалися проведеними, якщо число виборців переважало число кандидатів у гласні. Наприклад, у 1902 р. з 512 міських виборців участь у голосуванні брали 140 [2]. Оскільки бажаючих працювати гласними завжди було небагато, а частину з них не затверджував губернатор, то у дореволюційний період у місті жодна каденція у повному складі не відбулась [3].

Новий законодавчий акт був прийнятий у травні 1892 р., коли у Вінниці уже тривали вибори за старим законодавством, тому було прийнято рішення визнати їх дійсними. Ці гласні працювали до 1894 р., коли провели нові вибори. Тому до революції 1917 р. за новим Городовим положенням відбулися такі каденції: 1894–1898, 1899–1902, 1903–1906, 1907–1911, 1912–1917 рр. Останню каденцію продовжили через військові дії. Як правило, вибори проходили восени наприкінці останнього року діяльності гласних певної каденції, потім упродовж кількох місяців губернатор розглядав кандидатури обраних для затвердження, і нова каденція починала роботу весною.

Виборчі збори під час виборів проводилися у приміщенні міської управи. Після 1906 р. (року перших виборів у Державну Думу) у Вінниці створили дві виборчих дільниці. На першій дільниці (правобережна частина міста та Замостя) проходило голосування за 28 гласних, по другій (Старе місто та Хутори) – за 12. Виборці першої дільниці збиралися у міській управі, другої – у Народному домі [3].

Гласні не отримували за свою працю заробітної платні. За рік мало відбутися не менше 4 і не більше 24 засідань. Кожний гласний зобов'язувався відвідувати кожне засідання. При голосуванні він не міг передати свій голос іншій особі. У складі думи працювали різні тимчасово створені комісії: училищна, мостова, садова, бібліотечна, ревізійна, бюджетна, фінансова, лікарська, господарська, технічна, юридична, оцінна, торгова, театральна тощо.

Гіпотетично склад міської думи мав пропорційно представляти усю міську спільноту, проте на перешкоді стояв майновий ценз. За списком 1894 р. у Вінниці право обирати мала 481 особа [4, арк. 13в–93в], 1913 р. – 1123 [5, арк. 158], або 2,2% мешканців міста.

Імперське законодавство запроваджувало й віросповідні квоти. Нехристиян могло бути до 1/5 гласних. Для Вінниці, що входила до межі осілости, це важило чимало. Улітку 1898 р. подільський губернатор повідомляв вінницькій управі, що міністерство внутрішніх справ визнало можливим увести до думи 2 гласних з юдеїв. У кожному міському поселенні вівся особливий список юдеїв, які на підставі Городового положення могли стати міськими гласними. Для Вінниці кінця XIX ст. він нараховував 400 прізвищ [6, с. 151] (це ледь не половина виборців, а йшлося лише про 2 гласних). У 1902 р. серед вінницьких гласних 22 – православні, 11 – католики, 2 – юдеї [7, табл. 5], через десять років – 30 православних, 3 католики, 1 юдей [8, табл. 17].

Соціальний склад вінницької думи також мав деяку своєрідність. У 1902 р. серед гласних 11 дворян, 4 почесних громадян і купців, 15 міщан, 1 селянин та 4 священники [7, табл. 5], у 1912 р. – 17 дворян і чиновників не з дворянства, 1 священник, 1 купець, 14 міщан, 1 селянин [8, табл. 17]. Тобто зростала кількість дворян і чиновників (з 31,4% до 50%), а міщани та селяни залишалися приблизно на одному рівні 44,1–45,7%.

Неписьменних серед гласних постійно меншало: у 1890-х рр. кожної каденції – 4–5, у 1912 р. – 1, а з 1914 р. – жодного. Причому у 1912 р. серед гласних 32,3% мали вищу освіту, 14,7% – середню [8, табл. 17], тобто майже половина (47,1%) – високий для свого часу освітній рівень. Високий освітній рівень допомагав критично сприймати навколишній світ, приймати відповідальні рішення.

За списками вінницьких гласних можна визначити кілька виборчих практик. Насамперед поширеність родинних зв'язків між гласними і багаторазове переобрання. Роками вінничани обирали представників давніх вінницьких міщанських родів Дахновських, Кононюків, Плют, Примаків, Шаповалів. Особливо виділявся рід Миклашевських, представники якого брали участь в управлінні містом з кінця XVIII ст. Дворянські родини Длуголєнцьких, Матеранських, Хмеліовських також не пасли задніх. Утім з роками родинний підряд зменшувався, більше з'являлося спеціалістів з різних сфер, які фахово могли приймати розпорядчі рішення у місті. Зламними можна вважати вибори 1906 р., коли з числа гласних зникло багато старих імен, які традиційно обиралися роками. 26 років гласними були І. О. Кукович, Б. І. Лещинський, І. М. Матеранський, П. В. Скиба, М. І. Хмеліовський. Револьюційні потрясіння, які сколихнули імперію, не пройшли повз вінницького життя, але вони не зачепили вінницького міщанина І. О. Миклашевського, який продовжував представляти міську громаду до 1917 р. – 37 років; П. Й. Волощук та К. Е. Падлевського, які пропрацювали до 1911 р. – 31 рік. Справжнім довгожителем міського самоврядування був Ф. Т. Кононюк, який щонайменше з 1863 р. до 1902 р. брав участь в управлінні містом [9, с. 7-7зв].

Тривале «гласне довголіття» далеко не завжди свідчило про корисну діяльність тієї чи іншої постаті. Якщо Й. Б. Бернштейн, Б. І. Лещинський роками брали активну участь у житті міста, відгомін їхньої діяльності залишився в документах, то було чимало гласних,

які, здається, лише своєчасно приходили на засідання і вправно голосували. Вочевидь вони влаштовували як виборців, так й владу своєю слухняністю, передбачуваністю, керованістю тощо.

Водночас вибори 1911 р. продемонстрували, що перемога національно свідомих представників української (М.А. Литвицький, В.І. Мачуценко, Д.В. Маркович, Д.Г. Зосіматю, І.М. Шулґа, В.С. Дудич) та польської (А. М. Станевич, Ф.Ф. Цюнглінський) спільнот небажана для влади, оскільки їх обрання губернатор не затвердив [4, арк. 9]. Тобто вони вважалися достатньо благонадійними, щоб працювати, наприклад, присяжними повіреними, опікуватися кооперативним рухом, вчителювати, бути кандидатами в гласні, проте гласними, які розпоряджаються у місті, вже стати не могли.

Привертає також увагу порядок розташування прізвищ гласних у списках, адже тільки з 1911 р. був визнаний алфавітний підхід. Раніше гласні-депутати від єврейської громади та духовного відомства завжди подавалися останніми. Порядок підписів гласних під протоколами був достатньо сталим і, вочевидь, відображав внутрішню ієрархію гласних. Складно однозначно пояснити розстановку імен, проте на горі йшли місцеві «патриції», наприкінці списку, з огляду на нерозробленість накреслення підпису, люди неграмотні або малограмотні, тобто найнижчого статусу. Разом з тим у кожному складі думи були такі неграмотні/малограмотні, які користувалися факсиміле, тобто достатньо заможні. Їхні підписи завжди у цих списках були у нижній половині, ближче до середини.

Усього за п'ять каденцій (23 роки) вінницькими гласними були 103 особи. Про багатьох з них ми не маємо докладних відомостей, навіть років життя і сфери професійної діяльності, утім вважаємо за потрібне узагальнити зібрану на сьогодні інформацію.

Вінницькі міські гласні за Городовим положенням 1892 р.

Адріанов Павло Олександрович (1855, Західний Сибір – 193?, Вінниця) – педагог, перекладач, антикознавець. Міський гласний (1912–1917), повітовий земський гласний (1911–1914). Закінчив Петербурзький історико-філологічний інститут (1876). Служив в Міністерстві народної освіти. З 1907 р. жив у Вінниці. Власник будинку по вул. Л. Толстого, 10 (можливо, сьогодні №8). За радянської влади очолював міські трудові школи, викладав латину у фармацевтичному технікумі, на акушерських та медичних курсах. Автор численних праць з давньоримської культури, перекладів із латини

Бернштейн Йосип Борисович (? , Вінниця – ?) – купець 1-ї гільдії, банкір, громадський діяч, благодійник, юдей. Міський гласний (1899–1902, 1907–1917), член Археологічної комісії (1901–1902). Закінчив Санкт-Петербурзький університет, кандидат права. Очільник вінницького відділення Російського для зовнішньої торгівлі банку). Один з лідерів міської єврейської громади. Власник будинку (вул. Поштова, на фундаменті якого сьогодні «Будинок вчителів» (вул. Соборна, 45))

Бобело Антон Васильович (? , Вінниця – ?) – міщанин. Міський гласний (1907–1917). Малограмотний

Бояржинский Леон Казимирович (1842–?) – купець 2-ї гільдії, з дворян, які не довели свого походження, католик. Міський гласний (1880–1898). Закінчив 4 класи гімназії. У Вінниці жив з 1875 р.

Броєцький Михайло Юхимович (1856–?) – лікар. Міський гласний (1907–1917), голова санітарної комісії міської управи. Закінчив університет у 1884 р. Вінницький повітовий лікар (до 1890–1917)

Вахневський Антон Войцехович (1863, Вінниця – 1919, Вінниця) – дворянин, підприємець, католик. Міський гласний (1894–1906). Закінчив 6 класів Немирівської гімназії. Співвласник пивоварного заводу братів Вахневських (1869). Власник будинку на вул. Великій Садовій (нині вулиці Л. Толстого та частково Театральна), дачі «Забава» на Старому місті (урочище «Гниле»), кам'яних лавок. Убитий за радянської влади. На базі броварні було створено кондитерську фабрику (1927), нині частина корпорації «Рошен»

Вишневський Леон Людвікович (1854–1909, Вінниця) – селянин, домовласник, католик. Міський гласний (1894–1902). Отримав домашню освіту. У Вінниці жив з 1883 р. Власник будинку (вул. Поштова, нині Соборна)

Вікул Павло Іустинович (1850 – після 1917) – з духовного звання, православний. Міський гласний (1892–1898), повітовий земський гласний (1911–1917). Закінчив Подільську духовну семінарію. У Вінниці жив з 1877 р. Священник староміської церкви св. Миколая. Власник будинку (вул. Вознесенська, нині вул. Замостянська), який орендували у 1910-х рр. для 2-ї поліційної дільниці

Волков Олександр Григорович (? – після 1912) – вінницький міський землемір (1880–1912). Міський гласний (1903–1911), член Археологічної комісії міської думи (1903–1905). За вислугу років гласні встановили йому міську щорічну пенсію. Власник будинку (вул. Тюремна, нині вул. Шмідта)

Волощук Павло Йосипович (Осипович) (1840, Вінниця – після 1912) – міщанин, православний. Міський гласний (1880–1911). Отримав домашню освіту. Власник будинку (вул. Мала Лазаретна, нині вул. Гліба Успенського)

Гаврилов Василь Олександрович (?–?) – особистий дворянин. Міський гласний (1903–1917), член міської управи (1901–1916). Закінчив 4 класи Кам'янець-Подільської гімназії. Служив з 1874 р. У 1890-х рр. – наглядчак повітової лікарні Приказу громадської опіки. Власник будинку (вул. Романівська, 59, нині Магістратська).

Гейден Дмитро Федорович (1862, Санкт-Петербург–1926, Загреб, Хорватія) – граф, громадський та політичний діяч, землевласник. Міський гласний (1903–1917). Закінчив Петербурзький університет і Миколаївську академію Генерального штабу (1891). З 1896 р. у відставці, однак брав участь у російсько-японській та Першій світовій війнах. Осів у маєтку в Сутисках Вінницького повіту (нині Тиврівського р-ну Вінницької обл.). Підприємливий поміщик. З 1897 р. предводитель дворянства Вінницького повіту, з 1898 р. почесний мировий суддя, згодом голова Вінницької повітової земської управи. Очолював Вінницький повітовий комітет Піклування про народну тверезість, Подільське товариство сільського господарства і сільськогосподарської промисловості. Член Об'єднаного комітету зі

спорудження пам'ятника Т. Г. Шевченку в Києві 1913 р. Цікавився ідеями В. Липинського. У 1917–1918 рр. очолював Спілку хліборобів України, брав участь у Білому русі, 1920 р. емігрував до Сербії.

Гогленков Петро Варфоломійович (1865 – після 1916) – купець 2-ї гільдії з селян Тамбовської губернії. Міський гласний (1907–1917), член міської управи (1901–1916). Власник будинку (вул. Льва Толстого, 4)

Гончаренко Давид Родіонович (? – після 1912) – міський гласний (1899–1902)

Гордзієвський Адольф Амвросійович (?–?) – дворянин. Міський гласний (1903–1911)

Грудзинський Іван Фаустинович (? – після 1911) – міський гласний (1912–1917). Власник будинку (вул. Велика Миколаївська, нині вул. Замостянська)

Грохольський Станіслав Генрикович (1835–1907) – граф, землевласник, громадський діяч. Міський гласний (1903–1906), подільський губернський земський гласний (з 1904 р.). Власник П'ятничан (нині в межах Вінниці)

Дахновський В.І. (? , Вінниця – ?) – міщанин. Міський гласний (1907–1911).

Дахновський Микола Йосипович (? , Вінниця – після 1911) – міщанин. Міський гласний (1907–1911). Малограмотний. Власник будинку (вул. Мала Лазаретна, нині вул. Гліба Успенського)

Дахновський Олександр Іванович (? , Вінниця – після 1912) – міщанин, міський гласний (1899–1911). Член сирітського суду у Вінниці. Власник садиби на Старому місті

Дашкевич Володимир Васильович (? – після 1916) – міський гласний (1912–1917). Власник будинків (вул. Велика Дворянська, нині – М. Грушевського; вул. 19 лютого, нині – архітектора Артинова)

Демидов Василь Костянтинович (?–?) – вінницький міський землемір (з 1912 р.). Міський гласний (1903–1906)

Длуголенцький Артур Карлович (1839 – до 1916, Вінниця) – дворянин, католик. Міський гласний (1884–1902), член Археологічної комісії міської думи (1901–1902). У Вінниці жив з 1875 р. Начальник залізничної станції (1890-ті рр.), власник складу сільськогосподарських машин (з 1875 р.). Власник кам'яних будинків

Длуголенцький Любомир Артурович (1875–1939) – дворянин, присяжний повірений, громадський діяч. Міський гласний (1912–1917), повітовий земський гласний (1915–1917). Очолював філію Торгового банку у Вінниці. Власник будинку (вул. Романівська, нині вул. Магістратська, 66). У 1917 р. секретар президії виконкому Вінницької ради громадських організацій, згодом міський комісар. Як очільник нідерландського консульства у Вінниці (1918–1919) давав можливість виїхати за кордон, за що заарештований радянською владою. По звільненні емігрував до Польщі. З 1922 р. суддя окружного суду, адвокат у Познані.

Дорошкевич Іполит Каленикович (? – після 1911) – міський гласний (1912–1917). Власник будинку (вул. Петропавлівська, нині вул. Короленка)

Ельрих Карл Матвійович (1846, Вільно – 191?, Вінниця) – дворянин, лютерансько-євангелістського віросповідання. Міський гласний (1903–1911), член Археологічної комісії (1903–1904), голова санітарної комісії (1903–1904) міської думи. Закінчив Павловське училище (СПб), служив в лейб-гвардії Катеринославському гренадерському полку. Учасник російсько-турецької війни 1877–1878 рр. З 1886 р. – полковник, військовий начальник Вінницького повіту. У 1904–1909 рр. – генерал-майор у Варшаві. Після 1909 р. знову у Вінниці – міський гласний.

Закревський Микола Павлович (? – після 1912) – міський гласний (1903–1917). Власник будинку (Північна алея, нині вул. Стрілецька)

Здзитовецький Феліціан Францович (?–?) – дворянин. Міський гласний (1903–1911). Власник будинку (Бузький пров.(?, можливо Бузький узвіз, тоді нині Крутий узвіз)

Іваницький Григорій Галактіонович (?–?) – міщанин. Міський гласний (1907–1917)

Ільченко Іван Іпатійович (?, Вінниця – ?) – міщанин. Міський гласний (1907–1917)

Іойриш А. (?–?) – міський гласний (1894–1898)

Каплунов Яким Зиновійович (1857, Вінниця – після 1912) – міщанин, православний. Міський гласний (1894–1902), писар вінницької міщанської управи, згодом польовий наглядач. Отримав домашню освіту. Власник дерев'яного будинку, саду, городу

Клобуковський Людік Мартинович (?–?) – дворянин, католик. Міський гласний (1912–1917). Мешкав у будинку по вул. Романівській (нині Магістратська)

Кононюк Євстратій Олексійович (?, Вінниця – ?) – міщанин. Міський гласний (1899–1917)

Кононюк Ферапонт Тихонович (1835, Вінниця – ?) – міщанин, православний. Міський гласний (1880–1902), щонайменше з 1863 р. був депутатом міського депутатського зібрання. Отримав домашню освіту. Власник дерев'яного будинку, саду, городу, водяного млину, орної землі

Конюхов Михайло Степанович (1829–1911, Вінниця) – із духовного стану, православний, колезький радник. Міський гласний (1884–1902), член Археологічної комісії міської думи (1901–1902). Закінчив духовну семінарію. У Вінниці жив з 1865 р. Очільник Вінницького повітового казначейства. Власник будинку (вул. Велика Дворянська, нині вул. Михайла Грушевського)

Корженівський Адам Іванович (1831–?) – дворянин, католик. Міський гласний (1884–1898). Закінчив Ровенську гімназію. Жив у Вінниці з 1864 р. Власник садиби, будинку, саду

Кравченко Варфоломій Фомич (? – після 1912) – міський гласний (1899–1902). Власник будинку (вул. Велика Купецька, нині вул. Тімірязєва)

Кувочив Іван Осипович (1838–?) – дворянин, католик. Міський гласний (1880–1906), член міської управи. Закінчив 5 класів дворянського повітового училища. У Вінниці жив з 1876 р. Власник дерев'яного будинку, 2 флігелів, земельної ділянки (9 десятин), саду (1 десятина), орної землі

Куликовський Антон Сильвестрович (? , Вінниця – ?) – міщанин. Міський гласний (1912–1917). Власник будинку (вул. Велика Поштова на Липках, нині Київська)

Куць Тимофій Феоктистович (?–?) – міський гласний (1907–1917). Малограмотний

Кучинський І. (?–?) – міський гласний (1894–1898)

Лещинський Болеслав Іванович (1848–1909, Вінниця) – дворянин, католик, приватний повірений. Міський гласний (1880–1906), член Археологічної комісії міської думи (1901–1903). Закінчив Кам'янець-Подільську гімназію (1866). У Вінниці жив з 1875 р. Власник будинку (нині вул. Оводова, 89, «будинок з баштою», на початку 2000-х рр. перебудований), цегляного заводу, земельних ділянок

Лободзинський Олександр Григорович (?–?) – міський гласний (1912–1917). Власник будинку на Старому місті

Львович Борис Мойсейович (Борух Мошкович), 1859, Вінниця – 1916, Вінниця) – купець 2-ї гільдії, підприємець, єврей. Міський гласний (1894–1898). Власник чавуноливарного, згодом машинобудівного механічного заводу «Молот», кількох будинків

Матеранський Мартин Михайлович (1854, Вінниця – після 1912) – дворянин, католик. Міський гласний (1894–1898). Отримав домашню освіту. Власник дерев'яного будинку, саду, городу, ставку, левади, орної землі та сінокосу

Матеранський Ісидор Михайлович (1834 – після 1912) – дворянин, католик. Міський гласний (1880–1906). Отримав домашню освіту. У Вінниці жив з 1860 р. Власник дерев'яного будинку з землею, левади з кущами

Машевський Петро Павлович (? , Вінниця – ?) – міщанин. Міський гласний (1899–1906)

Миклашевський Іван Олександрович (1839, Вінниця – після 1917) – міщанин, православний. Міський гласний (1880–1917). Отримав домашню освіту. Власник дерев'яного будинку, саду, левади з сінокосом, частини ставку, цегляного заводу

Милевський Владислав Антонович (?– після 1913) – міський гласний (1899–1902)

Милянський Микола Каленикович (? – після 1917) – міський гласний (1907–1917)

Молдавський Євфимій Костянтинович (1849 – ?) – з духовного звання, православний, колезький секретар. Міський гласний (1888–1906), член міської управи (1897–1901). Закінчив 2 класи Подільської духовної семінарії. Служив з 1870 р. У Вінниці жив з 1880 р. Власник будинків, земельних ділянок

Мончинський Стефан Антонович (?–?) – міський гласний (1912–1917), повітовий земський гласний (1911–1914). Отримав середню освіту

Некрасов Микола Амвросійович (1844 – до 1911, Вінниця) – дворянин, генерал-майор. Міський гласний (1903–1906), член Археологічної комісії міської думи (1903–1905).

Оводов Микола Васильович (1864, Воронежська губ. – 1941, Одеса) – дворянин, лікар. Міський гласний, міський голова (1899–1917), повітовий земський гласний (1911–1914). Випускник Київського

університету (1889). У Вінниці жив з 1890 р. Власник будинку (нині вул. Магістратська, 64), земельних ділянок.

Олтаржевський Іван Степанович (187?–194?) – присяжний повірений. Міський гласний (1912–1917), міський голова (1917–1918), повітовий земський гласний (1911–1914). Повірений у справах Грохольських з П'ятничан. Емігрував до Польщі, де став головою суду у Вільні

Островський Йосип Тимофійович (?–?) – міський гласний (1903–1911)

Охрименко Ілля Трохимович (1845, Вінниця – після 1912) – міщанин, православний. Міський гласний (1894–1902). Неграмотний. Власник дерев'яного будинку, саду, городу

Павлюк Ілля Дмитрович (?–?) – міський гласний (1912–1917)

Падлевський Казимир Едуардович (1841–1911, Вінниця) – дворянин, католик. Міський гласний (1880–1911). Отримав вищу освіту. У Вінниці жив з 1875 р. Багаторічний розпорядник правління 1-го позичково-ощадного товариства у Вінниці (1880). Організатор дитячого притулку (1902), що згодом увійшов до відомства імператриці Марії. Агент Варшавського страхового товариства. Власник будинку (нині вул. Монастирська, 47)

Панчук Демид Федорович (?– після 1912) – міський гласний (1903–1911)

Панчук Порфирій Федорович (?– після 1912) – міський гласний (1903–1906)

Петров Павло Васильович (? – після 1911) – дворянин. Міський гласний (1899–1902). Був обраний міським головою, але губернатор не затвердив. Власник будинку (вул. Монастирська)

Піотровський Мечислав Якович (?–?) – міський гласний (1912–1917)

Плюта Олексій Трофимович (? , Вінниця – після 1912) – міщанин. Міський гласний (1903–1911). Неграмотний

Плюта Йосип Тимофійович (1840, Вінниця – після 1912) – міщанин, православний. Міський гласний (1894–1902). Неграмотний. Власник будинку, саду, городу

Постоловський Олексій Андрійович (?–?) – міський гласний (1907–1917)

Примак А(Я)ким Петрович (1862, Вінниця – ?) – міщанин, православний. Міський гласний (1894–1917). Отримав домашню освіту. Власник будинку, двох садів, орної левади, пасовища, половини ставка

Примак Іван Петрович (1858, Вінниця –?) – міщанин, православний. Міський гласний (1888–1898, 1903–1906). Отримав домашню освіту. Власник будинку, половини ставка, фруктового саду і левади з кущами

Примак Лев Петрович (1861, Вінниця – після 1912) – міщанин, православний. Міський гласний (1894 –1902). Отримав домашню освіту. Власник дерев'яного будинку, саду, городу, левади з кущами

Розов Сергій Васильович (1863–1916) – лікар, акушер-гінеколог. Міський гласний (1912–1916). Випускник Київського університету (1889). У Вінниці – лікар дільниці Південно-Західної залізниці, кількох

навчальних закладів міста, городовий лікар. Голова Вінницького медичного товариства (на 1910 р.). Власник будинку (вул. Торгова, нині вул. Магістратська).

Ройзман Шльома Гершкович (1842, Вінниця – після 1912) – купець 2-ї гільдії, юдей. Міський гласний (1884–1898, 1903–1906). Отримав домашню освіту.

Сандлер Хаїм Абрамович (1853/49, Вінниця –?) – міщанин, приватний повірений, юдей. Міський гласний (1880–1898). Закінчив 2-класне казенне єврейське училище.

Сапір Леон Ісайович (1853, Вінниця – 1915, Вінниця) – купець 2-ї гільдії, власник крамниць, юдей. Міський гласний (1899–1902). Власник будинку (вул. Театральна, нині Оводова Миколи).

Свирський Фадей Іванович (? – 1897, Вінниця) – дворянин, православний. Міський гласний (1888–1897), міський голова (1893–1897). Власник кам'яного будинку с флігелем, садом

Скерлетов Микола Павлович (1827 – до 1915, Вінниця) – генерал-лейтенант, командир 12-ї артилерійської бригади, що дислокувалася у Вінниці. У відставці – міський гласний (1899–1902), член Археологічної комісії міської думи (1901–1902). Власник садиби на Старому місті, нижче Миколаївської церкви.

Скиба Павло Власович (1832–?) – дворянин, католик, губернський секретар. Міський гласний (1880–1906), член міської управи (1880–1897), міський голова (1897–1899). Закінчив Кам'янець-Подільську гімназію. У Вінниці жив з 1844 р. Власник дерев'яного будинку з садибою

Снежинський Василюк Федорович (1850–1916, Вінниця) – чиновник акцизного відомства, громадський діяч. Міський гласний (1899–1906), член Археологічної комісії міської думи (1901–1902). Як повітовий земський гласний (1911–1916) ініціював у 1916 р. створення музею у Вінниці. Власник будинку (вул. Владислава IV, 8, нині вул. Владислава Городецького)

Стамеров Микола Васильович (1852–?) – дворянин, землевласник, титулярний радник. Міський гласний (1912–1917). Голова Вінницької повітової земської управи (1911–1914).

Стефанський Іван Іванович (?–?) – міський гласний (1907–1911). Власник будинку (Торгова, або Кладбищенська площа, нині площа Гагаріна)

Такой Тимофій Миколайович (?–1909, Вінниця) – міський гласний (1903–1909)

Тржцинський Павло Карлович (1857? – до 1904, Вінниця) – дворянин, католик, присяжний повірений. Міський гласний (1888–1898). Випускник Київського університету, кандидат права. У Вінниці жив з 1883 р. Власник будинку (вул. Катеринінська, нині вул. Театральна)

Трикуленко Антон Васильович (?–1917, Вінниця) – міський гласний (1903–1911). Власник будинку на Старому місті

Тушин Володимир Миколайович (1861 – після 1911) – дворянин, офіцер в відставці. Міський гласний (1903–1906). Власник будинку (вул. Житомирська, нині вул. Богдана Хмельницького). Співпрацював з Л. М. Толстим під час голоду 1902 р.

Фишензон Ейкель Фаликович (?–?) – міський гласний (1907–1911)

Хмеліовський А. І. (?–?) – міський гласний (1899 – 1902)

Хмеліовський Мар'ян Іванович (1842, Вінниця –?) – дворянин, католик, колезький регістратор. Міський гласний (1880–1906), секретар міської управи (1880–1897). Отримав домашню освіту. Власник кількох будинків

Хмеліовський Юліан Іванович (1834, Вінниця – 1909, Вінниця) – дворянин, католик, губернський секретар. Міський гласний (1880–1909). Отримав домашню освіту. Власник будинку (нині вул. Магістратська, 21)

Холод Максим Васильович (?– після 1912) – міський гласний (1899–1902). Неграмотний.

Хомчук Василь Спиридонович (?–?) – міський гласний (1907–1917)

Цирина Віктор Петрович (1854–?) – дворянин, купець 2-ї гільдії, провізор, католик. Міський гласний (1894–1898). Закінчив Київський університет. У Вінниці жив з 1888 р.

Чагін Олексій Васильович (184?, Рязанська губ. – після 1917) – дворянин, губернський секретар, православний. Міський гласний (1880–1902), секретар міської управи (1894–1899). Закінчив юридичний факультет Московський університет. У Вінниці жив з 1870 р. Вінницький нотаріус (1880–1917). Власник будинку (вул. Поштова, нині площа Театральна).

Шабанов Семен Петрович (1841–1914) – купець 1-ї гільдії. Міський гласний (1894–1906). Спеціалізувався на торгівлі мануфактурою. Власник чи не найбільшої міської універсальної крамниці, будинків (зокрема, нині вул. Соборна, 35), кількох будинків, маєтку у Зарванцях (нині Вінницького р-ну).

Шаповал Іларіон Леонтійович (1847, Вінниця – після 1912) – міщанин, православний. Міський гласний (1894–1899). Неграмотний. Власник дерев'яного будинку, городу, саду

Шаповал Нестор Тимофійович (1854, Вінниця – після 1917) – міщанин, православний. Міський гласний (1894–1898, 1907–1917). Отримав домашню освіту. Власник дерев'яного будинку, саду

Шаповал Пантелеймон Максимович (1869, Вінниця – після 1912) – міщанин, православний. Міський гласний (1894–1898, 1903–1911). Неграмотний. Власник будинку, городу, саду, орної землі

Шаповал Юліан Тимофійович (? – після 1912) – міський гласний (1907–1917)

Шаталюк Віктор Титович (1853, Вінниця –?) – міський гласний (1894–1902), міщанин, православний. Отримав домашню освіту, малограмотний. Власник будинку, саду, городу, орної землі

Швець Никифор Семенович (?–?) – міський гласний (1907–1917). Член Вінницького сирітського суду (на 1913 р.)

Шипович Іван Омелянович (1857, Бронниця (нині Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл.) – 1936, Вінниця) – священник, красзнавець. Міський гласний (1899–1902, 1907–1911), член Археологічної комісії міської думи (1901–1903), згодом її голова. Закінчив Київську духовну академію (1883), кандидат богослов'я. У Вінниці жив з 1893 р. Законвчитель реального училища (1893).

Власник будинку (вул. Катеринінська, нині вул. Театральна). Репресований.

Шпак Федір Антонович (1827 – після 1912) – міський гласний (1884–1888, 1894–1898). Відставний фельдфебель, православний. Отримав домашню освіту. У Вінниці жив з 1869 р. Власник кам'яного будинку (Георгіївська вул., нині вул. Володимира Антоновича)

Яворський Олександр Георгійович (?–?) – священник. Міський гласний (1903–1906, 1912–1917), член Археологічної комісії міської думи (1903–1905). Власник будинку (вул. Велика Скельна на Садах, нині вул. кн. Коріатовичів)

Яроцький Рудольф Станіславович (?–1909, Вінниця) – міський гласний (1903–1911), член Археологічної комісії (1903–1905). Власник будинку (вул. Велика Бульварна, нині вул. архітектора Артинова)

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Городовое положение: высоч. утв. 11 июня 1892 г. // Полное собрание законов Российской империи. Собр. 3-е. Санкт-Петербург, 1895. Т. 12. №8708.
2. Провинциальная летопись. От наших корреспондентов // Киев. газ. 1902. 2 груд.
3. Хроника // Вінниц. газ. 1906. 5 нояб.
4. Державний архів Вінницької області (далі – ДАВіО). Ф. Д-262. Оп.1. Спр. 134. 9 арк.
5. ДАВіО. Ф. Д-230. Оп. 1. Спр. 477. 214 арк.
6. Мельничук О. Ф. Адміністративний апарат та органи місцевого самоврядування на Поділлі у др.пол. XIX ст. Вінниця, 2001. 192 с.
7. Обзор Подольской губернии за 1902 год: прил. ко Всеподданнейшему отчету губернатора / Подол. губ. стат. ком. Каменец-Подольск, 1903. 212 с.; 13 табл.
8. Обзор Подольской губернии за 1912 год: прил. ко Всеподданнейшему отчету губернатора / Подол. губ. стат. ком. Каменец-Подольск, 1913. 175 с.; 35 табл.
9. ДАВіО, ф. Д-262, оп. 1, спр. 101. 37 арк.

Лапшин Сергій, Біляєвська Алла

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗЕМСТВА ЯК ОРГАНУ САМОВРЯДУВАННЯ ПОДІЛЬСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ У СФЕРІ НАРОДНОЇ ОСВІТИ

Земська реформа 1864 р. стала продовженням реформи зі скасування кріпосного права і рішучим кроком уперед у розвитку господарських та культурних справ на місцевому рівні. Під опікою земських установ опинилися будівництво доріг, медицина, освіта, допомога хворим, бідним та постраждалим від війн тощо. Питання розвитку початкової освіти у земських діячів викликало значний інтерес незважаючи на те, що ця галузь була віднесена до необов'язкових. Активну боротьбу за поширення початкової освіти серед населення вели повітові та губернське земства Подільської губернії протягом другої половини XIX – початку XX ст. Однак практично протягом десятиліття земства вивчали існуючий стан початкової освіти, розробляли основи, на яких мало ґрунтуватися відкриття народних училищ, та здійснювали лише перші кроки у